

Gilbert Achcar

Syrien: ”Bygga ett folkligt motståndsnät kring ett program för demokrati”

Intervju med Gilbert Achcar, lärare vid avdelningen för orientaliska och afrikanska studier vid Londons universitet (SOAS). Intervjun gjordes på arabiska av Oudai al-Zobi för dagstidningen *Al-Quds Al-Arabi* och publicerades den 25 augusti. Därefter publicerades den på franska på websajten *A l'Encontre*.

* * *

En del inom vänstern fruktar en islamisering av revolutionen, vilket ibland fått dem att bekämpa den, eller att i varje fall inte stödja den. Hur ser du som marxist på hur man ska ställa sig till den syriska revolutionen?

Gilbert Achcar: Det är bara normalt att alla som tror på demokrati – och demokrati förutsätter ett sekulärt samhälle – oroar sig för att en integristisk¹ religiös kraft ska ta över och grunda lagstiftningen på heliga texter i stället för på folkviljan. Vi är alla oroliga för att den stora arabiska resningen, som vi ställt så stora förhoppningar till, ska omvandlas till en reaktionär tillbakagång. Det finns ett historiskt exempel på detta; den iranska revolutionen som startade som en demokratisk revolution och ledde till en integristisk stat. Denna oro är således bara naturlig för den som tror på demokrati.

Tillkommer att de religiösa krafterna är de som är mest kapabla att överta makten i detta läge, nationalistiska krafter och vänstern är antingen för svaga eller har blivit alltför försvagade. Men trots allt vi kan konstatera förblir jag optimist. I själva verket finns en enorm skillnad mellan Khomeinys maktövertagande i Iran och islamisternas roll i de arabiska upproren. Khomeiny var den iranska revolutionens ledare, han var dess verkliga dirigent, något som inte gäller för de islamistiska rörelserna idag. De ligger inte bakom de arabiska revolutionerna, de har anslutit sig till dem. Vidare är att konstatera att deras makttillträde i Tunisien och Egypten sammanfaller med uppkomsten av mycket långtgående kritiska stämningar bland befolkningen i allmänhet och ungdomen i synnerhet.

För övrigt står vi inte inför någon fullbordad revolution utan inför en förlängd revolutionär process som kan komma att pågå åtskilliga år ännu och som påverkas av de socio-ekonomiska motsättningar som utgör de främsta hindren för någon utveckling. Dessa hinder är förbundna med själva den djupgående naturen i det rådande socio-politiska systemet och inte bara med den korrupktion som är synlig på ytan och som alla pekar finger åt. Och de islamistiska rörelserna har inget seriöst program för att åstadkomma någon förändring av detta. Det framgår klart vid en läsning av deras program som ansluter sig till marknadsliberala recept, precis som de härskande regimerna eller de som störtats. På grund av detta kommer processen att fortgå ända tills de ovan nämnda motsättningarna fått en lösning.

Går det att göra någon klassmässig tolkning av den syriska revolutionen?

¹ **integrism**, *integralism*, inom romersk-katolska kyrkan benämning på konservativ slutenhet och motvilja mot förändring eller förnyelse (särskilt mot Andra Vatikankoncilietts reformer). [Nationalencyklopedin]. Förf. syftar givetvis på den islamistiska motsvarigheten till detta, dvs det som man brukar kalla för islamistisk fundamentalism

Om man försöker analysera den syriska revolutionen som ”ren” klasskamp, mellan till exempel arbetare och borgare, då blir mitt svar nej. Kampen i Syrien förs mot ett ärfeligt tyranni: rörelsen samlar arbetare, bönder och småborgare och även delar av bourgeoisin. I den rådande fasen är den syriska revolutionen framför allt en demokratisk revolution inom ramen för de socio-ekonomiska motsättningar jag talade om tidigare. En långsiktig lösning av dessa är möjlig bara om den aktuella klasstrukturen upphävs och genom satsning på en utvecklingspolitik baserad på staten, men då inom en folkligt demokratisk ram och inte en diktatorisk ram som var fallet under 1960-talet.

På sikt, när folket gjort sig av med tyranniet, kommer klassmotsättningarna oundvikligen att framträda i den revolutionära processen. Men just nu är det folket i alla dess klassmässiga beståndsdelar som vill göra sig av med tyranniet. Var och en som räknar sig som vänster måste ställa sig på det syriska folket sida i kampen mot tyranniet.

Du har ända från början förutsett en oundviklig militarisering av revolutionen. Varför?

Titta på Egypten och Tunisien där fredliga revolutioner lyckats. Den uppmaning som lades fram i Egypten den 25 januari 2011 var konsekvensen av de stora arbetarstrejker och politiska protester som leddes av rörelser som Kifaya med stark närvaro på gatorna av de organiserade oppositionella religiösa krafterna. Demonstrationerna den 25 fick visserligen krutdurken att explodera men det var den tidigare kampen som fått krutet att ackumuleras. I Syrien däremot var det den extrema repressionen som var huvudorsaken till att utvidgningen av rörelsen till de stora städerna i landet kom att dröja. Dessa städer hade inte upplevt någon tidigare anhopning av strejker och protester på det sätt som skedde i Egypten eller Tunisien.

Att spridningen dröjde hade inget att göra med att dessa städer stödde regimen, vilket en del hävdar. Skälet till att upproret dröjde med att nå städer som Aleppo och Damaskus var inte så mycket att regimen hade en social bas där som den massiva repressiva insatsen och frånvaron av ansamling av tidigare kamp.

Jag kommer nu in på frågan om militariseringen. Jag är ingen anhängare av militarisering, jag föredrar en fredlig revolutionär process. Militariseringen leder till kolossal förstörelse, den får oppositionen att urarta och hotar den växande demokratin, ty militära organisationer är sällan demokratiska.

Likväl – ända från början som ni framhåller – har jag slagit fast att en militarisering av den syriska revolutionen var oundviklig. Sedan grupper inom den fria syriska armén bildats har medlemmar av syriska nationella rådet uppmanat till en direkt utländsk intervention, som enligt dem skulle ha gjort det möjligt att hålla militariseringen under kontroll. Detta krav är farligt och jag är emot det. Andra – i synnerhet från medlemmar av Nationella samordningskommittén – har försökt begränsa rörelsen till politisk kamp och tagit avstånd från militariseringen.

Som jag ser det uttrycker båda dessa hållningssätt en strategisk brist. Den syriska regimen skiljer sig fundamentalt från dem i Egypten och Tunisien. I Syrien, precis som tidigare i Libyen, existerar organiska band mellan militären och den styrande familjen medan både Mubarak i Egypten och Ben Ali i Tunisien härstammade från militära institutionen i stället för att ha skapat den. Gaddafis och Hafez al-Assads sätt att organisera och forma de väpnade styrkorna har gjort varje tanke på en fredlig omvälvning av deras regimer helt illusorisk.

Hafez al-Assad byggde upp den syriska försvarsmakten på en välbekant religiös bas. Genom detta konstaterande är vi ingalunda ute efter att fördöma någon speciell religiös grupp [alawiterna]; i stället fördömer vi att regimen satsat på de religiösa krafterna. Det handlar inte om att ersätta den ena religiösa inriktningen med någon annan utan att återuppbygga staten på sekulär grund.

Det går inte att förlita sig på att militära elitstyrkor ska överge tyranner i länder som Libyen och Syrien. En fredlig omvälvning är omöjlig där. Revolutioner, i likhet med nationell befrielsekamp, kan inte överallt uppnå seger på fredlig väg. Strategi avgörs inte utifrån vad som vore önskvärt utan utifrån statens karaktär. Det är på grund av detta som jag ända från början hävdade att regimen i Syrien bara kan störtas genom väpnad kamp.

Däremot är det ett allvarligt misstag att uppmana till utländsk intervention. I mitt bidrag i samband med den syriska oppositionens möte i Stockholm och den artikel som publicerades därefter i tidningen *Al Akhbar* i Beirut räknade jag upp riskerna med en sådan intervention. Och en del av dessa risker har fått stater i väst att själva vägra någon omedelbar militarisering. Västliga ledare känner idag den största olust inför Al-Qaïdas växande inflytande i Syrien; de är mycket oroad. Och om de idag börjar kalkylera med en direkt intervention sker det förvisso inte på grund av kärlek till det syriska folket utan enbart på grund av oron för Al-Qaïda och andra liknande grupper. Även i Libyen var det en liknande oro för att situationen skulle urarta som motiverade interventionen samt försöket att ta kontroll över förändringsprocessen. Men deras försök misslyckades.

Det finns en tredje illusion rörande Syrien och som sprids av USA: det är den s k *jemenitiska* lösningen som Obama och andra förespråkade. Den består i att nå en uppgörelse med Assads främsta gudfader, Ryssland, och få dem att göra sig av med honom på samma sätt som den saudiske gudfadern gjorde sig av med Ali Abdallah Saleh. Det är rena illusionen. Som jag framhållit tidigare är de viktigaste statsapparaterna organiskt knutna till den härskande familjen i Syrien och de är uppbyggda på konfessionell bas. Det är otänkbart att de skulle överge makten utan ett nederlag direkt på terrängen även om man skulle iscensätta att Bachar el-Assad får gå på samma sätt som Ali Abdallah Saleh i Jemen.

Dessa tre illusioner är följden av en strategisk brist i värderingen av det verkliga läget och skillnaderna mellan å ena sidan Syrien och å andra sidan Egypten, Tunisien och även Jemen. Denna brist har gjort att den syriska oppositionen inte kunnat ta initiativ till att organisera militariseringen på sund basis. När allt kommer omkring kommer demokratin i Syrien bara att kunna segra genom att krossa maktapparaten, dvs genom att upplösa försvarsmakten och återuppbygga dem på en bas som varken är konfessionell eller diktatorisk.

En del gör gällande att militariseringen leder till inbördeskrig. Råder inbördeskrig i Syrien?

Givetvis och det sedan flera månader. Men inbördeskrig är inte lika med konfessionellt krig. Inbördeskrig innebär varje väpnad konflikt där olika grupper inom samma samhälle står mot varandra som till exempel Spanska inbördeskriget på 1930-talet eller i Frankrike efter revolutionen 1789 eller i Ryssland efter 1917. Inbördeskrig är inte nödvändigtvis konfessionella eller religiösa krig. När jag för drygt ett år sedan sade att Syrien oundvikligt var på väg mot inbördeskrig menade jag därmed inte ett

krig mellan olika religiösa inriktningar. Jag var bara ute efter att framhålla det oundvikliga i en militär konfrontation och att det var enda sättet att störta regimen.

För övrigt har regimen försökt, och fortsätter att göra det, att få till stånd ett konfessionellt krig och har där fått bistånd av vissa reaktionära krafter inom oppositionen. Vi har kunnat se hur regimen ända från allra första början har skyllet resningen på salafistiska grupper eller Al-Qaida. Denna form av propaganda från regimen sida innehöll två budskap: ett till landets minoriteter och ett annat till genomsnittliga sunniter som förkastar wahabismen för att inte glömma ett tredje budskap riktat till västlänarna. I själva verket är det så att ju längre konflikten blir desto mer kommer religiösa krafter att stärkas. Det är avgörande att hindra den konfessionella logiken från att få övertaget. I detta syfte måste oppositionen anta en bestämd hållning mot alla konfessionella uttalanden.

Däremot har maningarna till en strikt fredlig rörelse under förevändning om vaksamhet mot konfessionalism, som en del medlemmar av vänstern i Syrien gjort sig till tolk för, ackompanjerats av maningar till dialog med regimen. Det stod klart från första början att den typen av uppmaningar inte skulle leda någon vart. Vänstern borde ha intagit en radikal hållning redan från början av resningen, den borde ha uppmanat till att störta regimen istället för någon illusorisk dialog med den. Trots min djupa respekt för och vänskap med en del medlemmar av den syriska vänstern konstaterar jag att dessa uppmaningar varit och förblir ett ropande i öknen.

Men å andra sidan, är det inte så att militariseringen leder till att den fredliga folkliga karaktären på revolutionen kommer att undertryckas?

Jag har redan vid olika tillfällen sagt att det främsta strategiska problemet för den syriska revolutionen är att lyckas förena den fredliga massrörelsen med den väpnade kampen. Gentemot en regim av den syriska regimen karaktär är det inte tänkbart att den fredliga kampen kan pågå i det oändliga. Det vore liktydigt med att önska att de fredliga demonstranterna skulle fortsätta att låta sig få struparna avskurna som får, dag efter dag.

Det är ett klassiskt dilemma för folkliga revolutioner mot tyranniska regimer som inte tvekar att döda. Det gäller då att skapa en väpnad gren av revolutionen för att skydda den fredliga rörelsen och bedriva ett gerillakrig mot maktens styrkor och dess blodiga miliser (*shabiha*).

Om det hela glider över i ett konfessionellt krig kommer det däremot att leda till att konflikten förlängs och att Assadregimens bas utvidgas snarare än att krympa. Lösningen består i att skapa folkliga motståndsnät runt en ett demokratiskt program som klart tar avstånd från konfessionalism och som vi redan ser antydningar till. Detta är avgörande för framtiden för revolutionen och den syriska staten.

Översättning: Björn Erik Rosin